

THE PRESENT STATE OF GEOGRAPHICAL EDUCATION IN CZECHOSLOVAKIA

Today's state of Geography teaching in Secondary schools as well as the subject of highschool studies of this discipline are the results of the general changes of social order. All modifications of Geography teaching which have been performed due to the adaption of our educational system are based on the abundant traditions of the times of Comenius, on the findings of theoretical scientific work in the fields of common pedagogy, on so far performed studies of Geography teaching methodology and on the outcome of school researchwork. Further material available for the mentioned purpose are the records of public discussions of all ranks of Geographers, teachers and other professional experts from similar branches of science and technics. The aims, the scope and the set-up of school-education are being newly formulated. This refers to Elementary schools with a compulsory educational cycle of nine years, to schools of the second cycle (i. e. Secondary schools with twelve years education or Professional schools). Even highschools are subject to a fundamental reorganization. Which is the leading conception of this reorganization of our educational system in schools of elementary and secondary character? It is the postulate of attaining the goal of harmony of the school and the requirements of Socialist society and of arriving at a state of close continuity of school and practical life. The new educational system shall warrant the joining of teaching and education with workshoppractice. A further moment is the need to fully develop the educational elements of teaching in addition to its instructional character. The teaching of Geography is based on materialist ideology, and dialectic materialism is consistently applied in the methods of teaching. The development of conscious socialist thinking and socialist morals belong to the goals of education.

Which task should the teaching of Geography in ordinary as well as vocational schools perform? „To make pupils acquire an exact and up-to-date geographical picture of the world; the conception and scope of this picture should enable them to understand fully economical and political developments at home and abroad. It should teach them to interpret these events correctly and make the pupils fit for active participation in the building-up of a new, progressive order of society.“ This leading idea accounts for the special emphasis on the educational component of ideology and morals, on the elements of an all-round technical instruction and on the education in the field of economical Geography based on a perfect knowledge of geographical topics.

The Subject matter of the geographic curriculum includes all necessary instructional and educational elements and complies with the requirement of being adequate to the abilities of the pupils. The quantity of homework is reduced so as to leave more time for other activities. The textbooks comprise only basic subject matter complemented by the necessary auxiliary facts and elements of interpretation. This should induce pupils to work on their own and thus help teachers to develop their didactical and pedagogical activities on a wider scale. To the teacher the textbooks are a manual indicating the scope of subject matter to be taught, whilst to the pupil they are, in addition to the chart, the basic instrument, serving them for repeating what has been taught and practiced at school.

Elementary schools (Ist cycle) will give their pupils a basic, though completed, geographical erudition with special bearing to practical life, and also will qualify them for further education. Pupils attending Secondary schools (IIInd cycle) will have to carry on more profound studies of economical and political problems pertaining to the building-up of Socialism. These pupils are bound to acquire a deeper understanding of the geographical topics of world production. The teaching of Geography in vocational schools is directed by their professional aspects. Some aspects, however, are common to all three types of schools. Special stress lies on chart-reading and practical activities; field-trips and excursions to factories are compulsory and systematically practised. Subject matter is explicated on the principals of the pupil's knowledge of his native country. Already in the 4th grade pupils become acquainted with geographical details of the local landscape. In the 5th grade they are taught the basic elements of the Geography of Czechoslovakia. The next grade teaches basical facts of topography and gives a general view of the economical and political data of the world. The possibility of shifting geological subject matter to natural science lessons so as to leave in this special grade but one weekly lesson to Geography is under consideration. In the 9th and 10th grade the pupil will be taught the Geography of the regions of Czechoslovakia, of the Soviet Union and other chosen countries, with special emphasis on economical questions. Subject matter is chosen in view of the close relation of Czechoslovakia's economy to the whole socialist world by way of exchange of goods and co-ordination of production.

Two lessons per week by average are reserved to Geography. As a result of the tendency to leave more time for the pupil's hobby activities it is being envisaged to reduce the total amount of teaching lessons in schools. This will account for the fact that Geography is not to be found in the new teaching plan of the 12th grade. It is clear that sofar the importance of Geography for life and for the ideological education of the youth has not been fully acknowledged. We find, however, also a tendency to introduce Geography teaching into certain vocational schools (for medical and technical professions) since this discipline has sofar been omitted in the educational scheme of these institutions.

In connection with the question of the new tenor of teaching, the question of teaching-appliances is also under examination. Their sofar limited quantity and variety is being remedied. A newly formed committee is supervizing the systematic and co-ordinated realization of instructive educational appliances of all descriptions. An increased number of wall-pictures, cinema slides etc. complies with the teachers' calling for a sufficient stock of these appliances, covering all topicals of Geography and designed for schools of all categories. Good progress has been made in the field of school-charts (different editions for various categories of schools, economical maps, additional items, newly created charts of certain counties of Czechoslovakia etc.). New threedimensional appliances are manufactured and the number of those which have been manufactured sofar has been increased.

Organization as well as conception of the erudition of Geography teachers in Czechoslovakia has undergone two changes during the years since the liberation of the Republic. First these teachers for higher grade Secondary schools had to be graduates of the respective faculty of natural science or philosophy, whilst those teachers to teach lower grade Secondary schools went through the University faculty of pedagogy. In 1953 a Bill regulating the introduction of

Universal eight and eleven years Secondary schools was passed. Due to this regulation special high schools for the education of teachers were established viz. Two years Pedagogical highschoools educating teachers to staff the 6th, 7th and 8th grade of Secondary schools, and Four years Pedagogical highschoools for teachers to staff the 9th, 10th and 11th grade of Secondary schools. The only task in this field left to the university then was the education of specialists to work in practical jobs and scientific research institutes. This state of affairs prevailed until August 31st, 1959, when due to a global reshuffling of the schooling-system of Czechoslovakia, Pedagogical Secondary and highschoools were abolished and the erudition of teachers was organized on new principles.

Nowadays teachers for schools of the 1st cycle are trained by *Pedagogical institutes*, which have been established in all counties. These are schools of a special type. Teachers for the 1st to the 5th grade have to go through three years, teachers for the 6th to the 9th grade through four years of studies. Geography is taught in two vocational subdivisions viz. Russian-Geography-Musical education, and Mathematics-Geography-Workshop practice. The education of teachers for the 10th to the 12th grade of Universal Secondary schools of General Instruction went back to the Universities of Prague, Brno, Olomouc and Bratislava. It takes five years and has two vocational branches of either Mathematics or Biology. Beginning with the next school-term Physical education will offer a third alternative. It also is possible to acquire a teachers degree without interruption of employment by way of correspondence courses. This refers to pedagogical institutes as well as to Universities. Such form of studies mostly takes one year above the normal duration of the usual form. It is regulated by special teaching plans, arrangements and test-regulations. In Bohemia, Moravia and Silesia it is directed by the "Institute of teachers education by distance" at Charles' University of Prague, in Slovakia by similiar institution attached to the Comenius University of Bratislava.

This University reorganization offers good chances for our education of experts with a perfect theoretical and practical knowledge and skill, to a certain degree also with previous practice not only in Geography but also in the matters of related disciplines and the main branches of production. This is why nowadays the main emphasis lies on practice instead of lectures as it was until today. In addition the disciples go through practical production training work. They are further lead to acquire a broad view on the ideas of political and cultural life in general. A question sofar not fully settled is the training of students in the methods of Geography teaching. In spite of that fact there is one argument which seems to predominate; that in view of the volume of Geography subject matter and also in view of the reduced number of teaching lessons the necessary level of teaching has to be attained first of all by means of improved working methods.

Another issue to be solved is the *postgraduation study of Geography teachers* which would enable them to develop and intensify during their professional work such knowledge as qualified them to enter practical life. The activities of county Pedagogical Institutes as well as a lot of popular and scientific lectures organized by different institutions, together with vocational and political training, are the means which help Geography teachers, as a professional group, not to lag behind the trend of development. Even so, alle these performances are of more or less intermittent character and to a large degree do further

reduce the already minimum amount of leisure time. Therefore a new form of postgraduation teachers education is being proposed viz. the "Postgraduation training system". It is assumed that in future this training will become compulsory to all Geography teachers. It will be held every year as the obligatory training week of the teachers'board for the next school-term and take place at the respective school where any teacher belongs due to his vocation and the type of school where he is teaching (University, Pedagogical Institute). This training which should take from two to four days should be directed mainly at the following issues: a) Informations on facts and changes pertaining to Geography and related disciplines as created during the last year; supplementary lectures and practical training; b) Consultations with university teachers on professional or scientific research work of Geography teachers.

All this should help us to arrive at a state of affairs where a large majority of Geography teachers would participate in research work so that a dense network of professional experts in various disciplines will be created. This refers first of all to the methodology of Geography teaching for which teachers in active service are specially well qualified and for which the best conditions in their own profession are prevailing.

It is to be expected that the newly established University teaching centers combined with a well directed postgraduation training system will produce profoundly educated and class-conscious teachers — the genuine type of socialist teachers.

STAV ŠKOLSKÉHO ZEMĚPISU V ČESKOSLOVENSKU

Dnešní stav vyučování zeměpisu na středních školách a studia zeměpisu na vysokých školách vyplývá z celkové změny společenského řádu. Úpravy vyučování zeměpisu, prováděné v rámci přestavby našeho školství, těží z bohatých tradic z doby Komenského, opírají se o teoretické práce obecně pedagogické, o dosavadní studie z metodiky vyučování zeměpisu a o výsledky výzkumu na školách. Využívá se též výsledků diskuse, již se účastní zeměpisci všech kategorií, pedagogové a příslušníci příbuzných oborů vědy a techniky. Formulují se nově cíl, obsah a organizace vyučování na školách 1. cyklu (tj. na školách národních resp. na civilné devítileté střední škole), na školách 2. cyklu (škola dvanáctiletá a školy odborné); dochází k zásadní přestavbě i škol vysokých. Vůdčí myšlenkou přestavby na školách 1. a 2. cyklu je požadavek souladu školy s potřebami socialistické společnosti, těsného spojení školy se životem, spojení vyučování a výchovy s výrobou prací a potřeba plně rozvinout vedle vzdělávací i výchovnou složku vyučování. Výuka zeměpisu vychází z materialistického světového názoru, metoda práce je důsledně dialektická. Výchova směřuje k vypěstování socialistického vědomí a morálky.

Úkolem vyučování zeměpisu na všeobecně vzdělávacích a odborných školách je „dát žákům vědecky správný a aktuální zeměpisný obraz světa, a to v takovém pojetí a rozsahu, aby dobře rozuměli hospodářskému a politickému dění u nás i v ostatním světě, správně toto dění hodnotili a aktivně se účastnili budování nového, pokrokového společenského řádu“. Proto je položen důraz na ideově politickou a morální složku, na prvky polytechnické výchovy a na hospodářsky-zeměpisné vzdělání, stavějící na dobré znalosti zeměpisného prostředí.

Zeměpisné učivo obsahuje všechny potřebné prvky vzdělávací i výchovné a je v souladu s požadavkem přiměřenosti schopnostem žáků. Rozsah domácích úkolů se zmenšuje a více času se ponechává ostatním činnostem. Učebnice obsahují jen základní učivo, doplněné nutnými pomocnými fakty a výkladovými prostředky, aby vedly žáky k samostatnější práci a učitelům daly možnost širšího didaktického a pedagogického působení. Jsou pro učitele příručkou, vymezující učivo, pro žáky jsou — spolu s mapou — základní pomůckou pro opakování učiva vysvětleného a procvičeného ve škole.

Na školách 1. cyklu získávají žáci základní, avšak ucelené zeměpisné vzdělání, zaměřené k praktickému životu, a tvořící předpoklad dalšího vzdělávání. Na všeobecně vzdělávacích školách 2. cyklu jde o hlubší studium hospodářsko-politické problematiky výstavby socialismu a o hlubší pochopení zeměpisu výroby; odborné školy respektují ve vyučování zeměpisu vlastní odborné zaměření. Na všech školách se klade důraz na práci s mapou a na praktické činnosti;

vycházky do přírody a do závodů jsou povinné a systematické, výklad učiva se děje na do-
movědném principu.

Se zeměpisnými poznatky z místní krajiny se žáci seznamují již ve 4. ročníku, se země-
pisem ČSR v základním rozsahu v 5. ročníku. Další ročník je věnován základům fyzického
zeměpisu, regionálnímu zeměpisu světadílů kromě Evropy a politickému rozdělení světa. Země-
pis Evropy a SSSR je probírán v 7. a ČSR v 8. ročníku. Poslední ročník povinné školy ob-
sahuje přehled fyzického zeměpisu a hospodářsko-politický přehled světa. Uvažuje se však
o možnosti přesunout geologické učivo do přírodovědy a zeměpis v tomto ročníku vůbec vy-
pustit. Desátý a jedenáctý ročník obsahuje učivo z regionálního zeměpisu ČSR, SSSR a dal-
ších vybraných států, se zdůrazněním složky hospodářské. Výběr učiva se řídí skutečností, že
československé hospodářství souvisí výměnou zboží a koordinací výroby s celým socialistickým
táborem. Zeměpisu se věnují průměrně dvě vyučovací hodiny týdně. Ze snahy poskytnout více
možností pro zájmovou činnost žáků se uvažuje o omezení celkového počtu vyučovacích hodin
na školách. Proto ve 12. ročníku zeměpis v novém učebním plánu chybí. Je zřejmé, že význam
zeměpisu pro život a ideově politickou výchovu mládeže není dosud plně doceněn. Naproti tomu
je tendence zavést vyučování zeměpisu i na ty odborné školy (zdravotnické a průmyslové),
v jejichž učebních plánech zeměpis dosud nenašel místo.

S novým obsahem vyučování se řeší i otázka *učebních pomůcek*. Odstraňuje se jejich dosa-
vadní malé množství a malá rozmanitost druhů. Nově ustavená komise dbá na plánovitě
a systematické vydávání názorných pomůcek všech druhů. Rozšiřuje se soustava nástěnných
obrazů, školních filmů, diafilmů a zvláště diapozitivů, jejichž množství a volba splní požada-
vek učitelů mít dostatek těchto názorných pomůcek pro všechny tématické celky zeměpisu na
školách všech stupňů. Značného pokroku bylo dosaženo ve vydávání školních map (školní
atlasy diferencované podle stupňů škol, hospodářské mapy, mapy s dodatkovým obsahem,
mapy nových krajů ČSR). Vyrábějí se nové trojrozměrné pomůcky a zvyšuje se počet přístrojů.

Organizace a koncepce *vzdělávání učitelů zeměpisu* se od osvobození ČSR dvakrát změnila.
Zpočátku se učitelé zeměpisu pro vyšší střední školy vzdělávali na přírodovědeckých a filoso-
fických fakultách, pro nižší střední školy na pedagogických fakultách universit. Po vydání zá-
kona o jednotné všeobecně vzdělávací osmileté a jedenáctileté střední škole r. 1953 byly zří-
zeny pro výchovu učitelů speciální vysoké školy — dvouleté vyšší pedagogické školy pro 6.
až 8. ročník a čtyřleté vysoké pedagogické školy pro výchovu učitelů v 9.—11. ročníku střední
školy. Universitám zůstal úkol vzdělávat specialisty pro praxi a vědecko-výzkumné instituce.
Tento stav trval do 31. 8. 1959, kdy v souvislosti s celkovou přestavbou školství v ČSR byly
vyšší a vysoké školy pedagogické zrušeny a vzdělávání učitelů bylo nově organizováno.

Učitelé pro školy 1. cyklu připravují *pedagogické instituty*, jež byly zřízeny ve všech kraj-
ských městech. Jsou vysokými školami zvláštního typu. Tříleté studium připravuje učitele
pro 1.—5. ročník a čtyřleté pro 6.—9. ročník střední školy. Zeměpis se studuje ve dvou aproba-
čních skupinách: ruština-zeměpis-hudební výchova a matematika-zeměpis-práce v dílnách.
Vzdělávání učitelů pro 10.—12. ročník všeobecně vzdělávací střední školy bylo vráceno na
university (v Praze, v Brně, v Olomouci a v Bratislavě). Studium je pětileté, aprobační sku-
piny dvouoborové: s matematikou, nebo s biologií, od příštího školního roku též s tělesnou
výchovou. *Bez přerušení zaměstnání* je možno získat učitelskou způsobilost dálkovým studiem
jak na pedagogických institutech, tak na universitách. Dálkové studium trvá zpravidla o 1 rok
déle než studium denní. Řídí se zvláštními učebními plány, osnovami a zkušebními předpisy.
Dálkové studium učitelů řídí v českých krajích Ústav dálkového studia učitelů na Karlově
universitě v Praze, ve slovenských krajích obdobný ústav na Komenského universitě v Bra-
tislavě.

Přestavba vysokých škol vytváří předpoklady pro výchovu odborníků s dobrými teoretic-
kými i praktickými znalostmi, dovednostmi a zčásti i návyky nejen ze zeměpisu, nýbrž i z obo-
rů příbuzných a z hlavních odvětví výroby. Těžiště práce se proto přesouvá z přednášek
na cvičení a zavádí se výrobní práce studentů. Studující jsou rovněž vedeni k získání širo-
kého rozhledu ideově politického a obecně kulturního. Dosud není plně dořešena otázka pří-
pravy studentů z metodiky vyučování zeměpisu. Získává však již převahu přesvědčení, že při
rozsahu zeměpisného učiva a snížením počtu vyučovacích hodin je možno dosáhnout potřebné
úrovně vyučování především zlepšením metod práce.

Řeší se i otázky *dalšího studia učitelů zeměpisu*, aby mohli získaný základ po vstupu do
života dále rozvíjet a prohlubovat při své práci. Činnost Krajských pedagogických ústavů, množ-
ství populárních i vědeckých přednášek pořádaných různými institucemi, odborné a politické
školení atd. poskytují příležitost k tomu, aby učitelé zeměpisu jako celek nezůstávali za vý-
vojem. Všechny tyto akce jsou však méně nárazové a jdou ve velké míře na vrub stejně
již mimimálního volného času. Navrhuje se proto nová forma dalšího vzdělávání učitelů, již

je postgraduální školení. Předpokládá se, že bude pro všechny učitele zeměpisu povinné, každoroční, v době povinného týdne příprav učitelského sboru na nový školní rok, a na té vysoké škole, k níž učitelé vzhledem k aprobaci a typu školy, na níž působí, patří (universita, pedagogický institut). Toto školení v rozsahu 2—4 dnů by mělo být věnováno především a) informacím o událostech a změnách, k nimž v zeměpisě a příbuzných oborech za poslední rok došlo, doplňkovým přednáškám a cvičením; b) poradám (konzultacím) s vysokoškolskými učiteli o odborné nebo vědeckovýzkumné práci učitelů zeměpisu. Touto cestou je možno dosáhnout stavu, kdy převážná část učitelů zeměpisu bude účastna na výzkumné práci a bude vytvořena hustá síť odborných pracovníků v různých oborech zeměpisu, především v metodice vyučování zeměpisu, pro niž mají učitelé v činné službě zvlášť dobré předpoklady a podmínky.

Lze očekávat, že nové vysoké školy spolu s dobře řízeným postgraduálním školením připraví učitele zeměpisu vysoce vzdělané a politicky uvědomělé — učitele socialistické.

ПРЕПОДАВАНИЕ ГЕОГРАФИИ В ЧЕХОСЛОВАКИИ

Основной идеей перестройки школ в Чехословакии является требование согласованности между школой и нуждами социалистического общества, тесной связи школы с жизнью, соединения образования и воспитания с производственным трудом и также насыщенная необходимость связать образование с воспитательной частью обучения.

Заданием преподавания географии в школах 1-ого и 2-ого цикла является следующее: «дать ученикам научно правильное и актуальное географическое представление мира в таком виде и объеме, чтобы они хорошо понимали происходящий экономический и политический процесс у нас и в остальном мире, чтобы они этот процесс правильно оценили и принимали активное участие в построении нового, прогрессивного общественного строя».

В школах 1-ого цикла ученики получают основное, однако законченное географическое воспитание с направлением к практической жизни; в общеобразовательных школах 2-ого цикла вопрос этот касается более глубокого изучения экономических и политических отношений в мире; в школах специально-технических в преподавании географии принимаются во внимание специфические требования школы. Во всех школах придается особое значение работе с картой и практической деятельности. Новый учебный план возбуждает больше интереса к творческой деятельности учащихся.

Учителей географии для школ 1-ого цикла готовят педагогические институты, которые были созданы во всех областных городах страны. Это высшие учебные заведения специального типа. Учебный срок длится 3 года (для учителей 1—5 классов), 4 года для учителей 6—9 классов. Подготовка для учителей 10—12 классов происходит в университетах и продолжается 5 лет. В педагогических институтах и в университетах можно приобрести квалификацию учителя заочно без отрыва от производства. В настоящее время в высших учебных заведениях созданы условия для подготовки специалистов с хорошими теоретическими и практическими знаниями и с широкими идейно-политическим мировоззрением и общекультурным кругозором.

В настоящее время решаются вопросы о повышении знаний учителей географии посредством дальнейшего образования. Областные педагогические институты (институты усовершенствования учителей) присоединяются к педагогическим институтам и вводятся новые формы дальнейшего усовершенствования учителей.